

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เอกสารชั้นต้น (primary sources) ที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

เอกสารรัชกาลที่ 5 ศ.2/6 ความเห็นในการจัดการเล่าเรียนของนักเรียนสยาม ซึ่งมาเล่าเรียนวิชาต่าง ๆ ณ ประเทศอังกฤษให้เจริญขึ้นกว่าแต่ก่อน (13 พ.ค. - 31 มี.ย. 117).

..... ค.49/7 พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณกรมมัทลุงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน ร.ศ.112.

..... ค.2/3 เจ้าพระยาอภัยราชากรมมัทลุงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ.1895.

..... รล.3/24 พระบรมราชาบาทพระราชนานแก่เจ้าพระยาวิสุทรโกษา ลงวันที่ 3 กันยายน ร.ศ.120.

..... บ.2/16 เจ้านายและข้าราชการกรมมัทลุงความเห็นจัดการเปลี่ยนแปลงระเบียบราชการแผ่นดิน ร.ศ.113.

..... ค.2/3 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงมิสเตอร์เวอริ่ง ลงวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ.1900.

..... ศธ.21/4 โปรดเกล้าให้ยกเงินค่าเล่าเรียนนักเรียนประเทศยุโรปมารวมอยู่ในกรมศึกษา (18 มีนาคม 2459 -- 6 ม.ค. 2440).

..... ศธ.21/18 กระทรวงโยธาธิการเรียนถามว่านักเรียนทุนหลวงประเทศยุโรปกลับมารับราชการชดใช้ทุนกี่ปี (15 ธ.ค. 2442).

เอกสารรัชกาลที่ 5 ศธ.21.9/1 เรื่องขอมังคัมผู้ตรวจการเล่าเรียนนักเรียนในเมืองอังกฤษ
(15 -- 30 เม.ย. 2444).

_____ . ศธ.21.1/148 เรื่องนายชน นักเรียนต่างประเทศซึ่งแจ้งระเบียบการ
(1 ก.พ. 2453 - 1 มี.ค. 2454).

_____ . ศธ.21.1/128 เล่ม 6 ความเห็นที่เกี่ยวกับการศึกษา นายชนนักเรียนต่างประเทศซึ่งแจ้งเรื่องที่เกี่ยวข้องการศึกษา (16 ก.ค. - 13 ธ.ค. 2452).

_____ . ศธ.21.1/4 เรื่องการสอบคัดเลือกนักเรียนทุนหลวงส่งไปเรียนในประเทศยุโรป
พร้อมกับการเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป ศก 115 รวม 12 นาย (29 ม.ค.
2439 - เม.ย. 2440).

_____ . ศธ.23/10 เรื่องพระราชทานทุนเล่าเรียนแก่นักเรียนสกอลาชิที่จะไปเล่าเรียน
ณ ประเทศยุโรปเพียง 3 ปี (10 ส.ค. 2447 - 6 ก.ค. 2451).

_____ . ศธ.21.1/104 เรื่องส่งนักเรียนไทยไปเรียนต่างประเทศ (4 เม.ย. - 13 ก.ค.
2450).

_____ . ศธ.21.1/6 งบประมาณนักเรียนสยามกรุงลอนดอน ศก 116 (5 เม.ย. 2440 -
5 เม.ย. 2442).

เอกสารรัชกาลที่ 6 บ.4.7/3 โปรดฯให้ ม.จ.ไชแสงระพี เป็นนักเรียนหลวงไปศึกษา ณ
ประเทศอังกฤษ (2 - 8 ก.ค. 2455).

_____ . บ.4.7/4 โปรดฯให้บุตรเจ้าพระยาวงษาอนุประพันธ์ 2 คน เป็นนักเรียนหลวงไป
เรียนที่สกอตแลนด์ (12 ส.ค. - 9 ก.ย. 2455).

_____ . บ.4.7/9 โปรดฯให้พระองค์เจ้าจุมภฏพงษ์บริพัตร เป็นนักเรียนหลวงในกระทรวง
ต่างประเทศ (28 มี.ค. 2461).

_____ . ศธ.21.4/28 เรื่องอัครราชทูตอเมริกันขอทราบระเบียบการที่รัฐบาลสยามจะส่ง
นักเรียนไปเล่าเรียนวิชาต่างประเทศ (15 ม.ค. - 6 ก.พ. 2466).

เอกสารรัชกาลที่ 6 บ.2.1 ก/12 พระองค์เจ้านีนีวัติกกราบทูลสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ
เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์, กรมหมื่นสมเด็จฯ 2464.

_____ . บ.4.7/16 โปรดฯ ให้ ม.จ.ลายฉลุทอง ออกไปศึกษาวิชาการวิทย์โทรทัศน์ใน
ประเทศฝรั่งเศส (18 ก.พ. 2466 - 21 มี.ค. 2467).

_____ . บ.4.7/17 ม.จ.อากาศคำแกิง, ม.จ.เพลิงนพผล, ออกไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ
(12 พ.ค. - 18 ก.ค. 2467).

_____ . บ.4.8/7 โปรดฯ ให้ ม.ล.อูน และ ม.ล.ศิริ ลูกพระยาวรวงษ์วิวัฒน์ เป็น
นักเรียนหลวงในกระทรวงยุติธรรม 1 กระทรวงนครบาลอีก 1 (24 เม.ย. -
27 เม.ย. 2457).

_____ . บ.4.7/11 โปรดฯ ให้ ม.จ.เกรียงไกรมรุพล เป็นนักเรียนหลวงพิเศษของรัฐบาล
(2 - 11 มี.ย. 2462).

_____ . บ.4.7/14 ค่าเล่าเรียนของ ม.ร.ว.ถ้วนเท่านั้น, ม.จ.ขจรจิรพันธุ์;
พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล (26 พ.ย. - 9 ม.ค. 2465).

_____ . บ.4.7/15 ม.จ.อาทิตย์อุไทย, ม.จ.วงศานุวัตร เป็นนักเรียนหลวงกระทรวง
ต่างประเทศ (27 ก.พ. 2465 - 4 พ.ค. 2466).

_____ . บ.4.7/17 ม.จ.อากาศคำแกิง, ม.จ.เพลิงนพผล ออกไปศึกษาวิชาในต่าง-
ประเทศ (12 พ.ค. - 18 ก.ค. 2467).

_____ . บ.4.7/18 ม.ร.ว.ทวยเทพ เทวกุล (18 - 28 ต.ค. 2467).

_____ . บ.2.1/1 กระทรวงยุติธรรมส่งนายวันไปศึกษาวิชากฎหมายในยุโรปโดยใช่
งบประมาณกระทรวงยุติธรรม (6 - 14 ก.ค. 2454).

เอกสารรัชกาลที่ 6-7 รล.10/1 เรื่องกรมการจัดการส่งนักเรียนไปศึกษาวิชาเมืองต่าง-
ประเทศ และเรื่องโอนนักเรียนพิเศษมาสังกัดกรมราชเลขาธิการ (7 พ.ค. 2463 -
24 เม.ย. 2472).

เอกสารราชการที่ 7 ศธ.21.1/25 เรื่องจัดส่งนักเรียนไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ
(1 ก.พ. 2469 - 22 ก.ย. 2470).

..... รล.10/11 เรื่องระเบียบการส่งนักเรียนพลเรือนของรัฐบาลและนักเรียน
"สกอลาชิป" (21 มี.ค. 2471 - 6 ส.ค. 2474).

..... รล.10/3 เรื่องผู้ดูแลนักเรียนที่เมืองนอก (28 ธ.ค. 2464 - 24 พ.ค.
2475).

..... สบ 2.42/18 เล่ม 3 เรื่องการประชุมกรรมการจัดส่งนักเรียนหลวงไปศึกษา
วิชา ณ เมืองต่างประเทศ (วันที่ 21 เมษายน 2469).

หนังสือสหไทย

ชจร สุขพาณิชย์. ฐานันครไพร. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2505.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. สังคมสมัยอยุธยา. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2516.

จุลจักรพงษ์, พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า. เกิดวังปารุสก์เล่ม 1. พระนคร : คลังวิทยา,
2501.

ชูป กาญจนประกร. แนวคำบรรยายหลักรัฐประศาสนศาสตร์. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย-
ธรรมศาสตร์, 2508. (เอกสารโรเนียว).

คำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระยา, ลักษณะการปกครองประเทศไทยแต่โบราณ. พิมพ์ใน
งานฉกฉกพิมพ์ทางหลวงสุก พิศาลบุตร ณ เมรุวัดกษัตริย์าราม 18 ก.ย. 2498.

..... ความทรงจำ. พระนคร : คลังวิทยา, 2494.

..... พระประวัติจอมพลพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช. พระนคร :
โรงพิมพ์พุทธศึกษาทหารบก, 2516.

หิตยา สุวรรณชฎ, "สังคมวิทยา." วิทยาศาสตร์สังคม. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2517.

บำเหน็จวรสาร, หลวง. "ประวัติการศึกษาของประเทศไทย." วิทยากรย์ (กันยายน 2478) : หน้า 35 - 39.

ประเสริฐ แยมกลิ่นฟูง. สถาณภาพและบทบาท. คำบรรยายวิชาสังคมวิทยา แผนกวิชาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี. (2 เล่ม).
พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2506.

พระบรมราชาวาทโนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระเจ้าลูกยาเธอ.
พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2515.

พทยา สายหู, ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม. พระนคร : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2505.

พิทยลาภพฤฒิยากร, พระวรวงศ์เธอกรมหมื่น. สัมภาษณ์พิเศษ. "พระเจ้านมวงษ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร หม่อมเจ้าจงจิตรถนอมกิศกุล" สังคมศาสตร์ปริทัศน์ (กันยายน - พฤศจิกายน 2511) : 104 - 113.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ปกิณกคดี. พระนคร : คลังวิทยา, 2518.

ราโททัย, หม่อม. คำนำจดหมายเหตุและนิราศลอนดอน. ม.ป.ท. พ.ศ. 2461.

ราชวรินทร์. "นักเรียนไทยในต่างประเทศคนแรก." ชาวกรุง 12 (มกราคม : 2506) :
หน้า 36 - 41.

วิชัย เสวะมาตย์. ถารเลิกทาสในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.
พระนคร : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2510.

เวลลา, วอลเตอร์ เอฟ. แผ่นดินพระนั่งเกล้า. แปลโดย นิจ ทองโสภิต, พระนคร :
โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514.

วชิรญาณวิเศษ. เล่ม 3, สัมฤทธิศก 1250.

ศักดิ์ศรี แยมันคาคา, เรียงความขอพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.
ฉบับไค้รางวัลที่ 1 พ.ศ. 2467 - 2499. พระนคร : เจริญผลกาารพิมพ์, 2510.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507. พระนคร : โรงพิมพ์
คุรุสภา, 2507.

อุทัย หิรัญโต. สังคมวิทยาประยุกต์. พระนคร : โอเคียนส์โตร์, 2519.

วิทยานิพนธ์

กาญจน์ สมเกียรติกุล. "การนอราษฎร์บังหลวง : วิเคราะห์จากการพัฒนาประเทศในรัชสมัย-
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2411 - 2453." วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2519.

ขวัญใจ เลอจันทร์. "การเลื่อนฐานะทางสังคมของประชากรไทยในชนบท." วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2514.

ปิยฉัตร สุวรรณรัฐ. "การเลื่อนชั้นทางสังคมระหว่างรุ่นอายุและภาวะเจริญพันธุ์ของประชากร-
ในเขตเมือง." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2518.

พาชน์ สมคำนึ่ง. "ความสำคัญของการศึกษาของพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัวในการปรับปรุงบ้านเมืองตามแบบตะวันตก." วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

สัมภาษณ์

ม.ล.มานิจ ชุมสาย. อดีตข้าราชการชั้นพิเศษในกรมตำรวจ. สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2520.

พระเวชยันทรรังสฤษดิ์. อดีตอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน
2519.

สนั่น สุมิตร. อคติปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2519.

พลเรือโทโกเมศ เครือตราชู. อคติเจ้ากรมแพทย์ทหารเรือ. สัมภาษณ์, 19 พฤศจิกายน
2520.

พันตรีนายแพทย์ทวี คุ้มราศรีวิน. อคติคณบดีคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. สัมภาษณ์,
7 ธันวาคม 2520.

ประยูร วิญญูรัตน์. อคติหัวหน้ากองธนาธิการ กรมบัญชีกลาง. สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2519.

หลวงปริญาโยควิบูลย์. ประธานกรรมการสมาชิวิชาชีพบัญชี. สัมภาษณ์, 10 มีนาคม 2520.

พระมนูเวทย์วิมลนาถ. อคติประธานศาลฎีกา. สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2520.

พระมณฑานวิมลศาสตร์. อคติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม. สัมภาษณ์ 18 กุมภาพันธ์
2520.

หลวงปริพนธ์พจนพิสุทธ์. อคติผู้เชี่ยวชาญศาลฎีกา. สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2520.

หลวงพรหมทัตเทวี. อคติผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์
2520.

หลวงศรีปรีชาธรรมปาฐก. อคติรองปลัดกระทรวงเศรษฐกิจ. สัมภาษณ์, 14 มกราคม
2520.

นายจำรัส ฉายะพงศ์. อคติผู้อำนวยการประสานครหลวง. สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2519.

ดร.พร ศรีจามร. อคติปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม. สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2520

นายแพทย์ชวย ทองใบ. อคติหัวหน้าแผนกอนามัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สัมภาษณ์
18 ธันวาคม 2519.

นายแพทย์สังัด กาญจนบุญชูร. อคติศาสตราจารย์นายแพทย์ประจำโรงพยาบาลศิริราช.
สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2520.

ภาษาอังกฤษ

Barber, Bernard. Social Stratification. New York : Harcourt, Brace & World Inc., 1957.

Blanchard, Wendell. Thailand, its people its society its culture.
New Haven : HRAF Press, 1957.

Broom & Selznick. Sociology. New York : Harper & Row, Publishers,
1973.

Brown, James Algernon, Private Report of the Superintendent of Siamese
Students for the Year Ending December 31st 1897. London :
Harrison and Sons, 1898.

Chow, Yung-Teh, Social Mobility in China. New York : Artherton Press,
1966.

Evers, Hans-Dieter, "The Formation of a Social Class Structure :
Urbanization, Bureaucratization and Social Mobility in
Thailand." American Sociological Review 31 (August 1966) :
480 - 488.

Evers, H.D. and Silcock, T.H., "Elites and Selection." in Thailand
Social and Economic Studies in Development. edited by T.H.
Silcock, Canberra : Australian University Press, 1967.

Good, Carter V., Dictionary of Education. New York : Mc. Craw-Hill
Company, 1959.

Lipset, Seymour Martin and Bendix, Reinhard. Social Mobility in Industrial Society. Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 1967.

Meksawan, Arsa: The Roles of the Provincial Governor in Thailand. Bangkok Institute of Public Administration; Thammasat University, 1962.

Mosel, James N., "Thai Administrative Behavior" in W.J. Siffin (ed.) Toward the Comparative Study of Public Administration. Bloomington : Indiana University Press, 1957.

Sorokin, Pitirim A., Social and Cultural Mobility. New York : Free Press Paperback, 1964.

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงตั้งแต่ พ.ศ. 2453 - 2475¹

พ.ศ.		
2453	โยน ไยประยูร มณี มหาสันตะ	(พระประกอบยันตรกิจ) (พระเวชยันตรรังษณคดี)
2454	อวบ เจริญ เชนะกุล	(หลวงสมัคرونุศิษย์) (พระเจริญวิศวกรรม)
2455	ชมอุบล รามโกมุท พร ประเสวีรุ	(หลวงปริญญาโยควิบุลย์)
2456	เปี่ยม สุมาวงศ์ ชม จามรมาน	(พระมณูเวทย์วิมลนาถ) (พระมณูภาณวิมลศาสตร์)
2457	คี ศรีวิศุข พิน กงศักดิ์	(พระศิรณสารวิศวกรรม) (หลวงเขคิมวิทยาสูง)
2458	สนั่น (ง่วนอัน) ประวัติ สุวรรณแสง	(หลวงปริพนธ์พจนพิสุทธิ์)
2459	บุญชัย ปิตรชาติ สิงห์ ไรวา	(หลวงประพันธ์ไพรัชพากย์) (พระนรราชจาง)
2460	พิน เมืองแมน วาค แยมประยูร	(หลวงพินพากย์ภทยาภท) (หลวงวาจวิทยาวิวัฒน์)
2461	วงศ์ กุลพงศ์ ไหมพรหม ศรีสวัสดิ์	(หลวงสินธุกิจปรีชา) (หลวงพรหมหัตถ์เวที)

¹รายนามนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงเหล่านี้ ส่วนหนึ่งได้มาจากกองจดหมายเหตุแห่งชาติ อีกส่วนหนึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์สอบถามท่านนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

- พ.ศ.
- 2462 เล็ก สุมิตร
ศิริ สิตปรีชา (หลวงศรีปรีชาธรรมปาฐก)
- 2463 ชงอี
สอ เศรษฐบุตร
- 2464 เมง
ประเสริฐ กังสกาล
- 2465 ม.ล.ชูชาติ กำภู
ไช้ ยูนีพันธ์
- 2466 ม.ล.ซิคเซอ กำภู
เพ็ญ ลิมปิสวัสดิ์
- 2467 อุก มุตากร
แถบ นีละนิธิ
- 2468 จำรัส ฉายะพงศ์
ม.ล.มานิจ ชุมสาย
- 2469 สนั่น สุมิตร
สัจย์ โสปียะ
- 2470 เฉลียว ทองอุไทย
พร ศรีจามร
- 2471 ชาย ทองใบ
สังค กาจจนกฤษ

- * 2472 โโกเมศ เกรือคราช
ประยูร วิญญูรัตน์
เสนาะ อินุ
- 2473 ทวี คุมราศวิน
ซังฮอ คังคณะสิงห์
จำนง สุ่มสวัสดิ์
- 2474 บุญเยี่ยม มีสุข
สมพงษ์ รัชฎูรัตน์
สายหยุด เกงระคมยิง (คุณหญิงศิษฏการภักดิ์)
- 2475 บุญมา วงศ์สวรรค์
สมาน มั่นตราภรณ์
วัลลภ นิวาสนันทน

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*หมายเหตุ : ตั้งแต่ พ.ศ.2472 เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดฯ
ให้ขยายเป็น 3 ทุน โดยเพิ่มทุนวิทยาศาสตร์จากทุนที่มีอยู่เดิม 2 ทุน

ตารางที่ 1

แสดงภูมิลำเนาของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

ภูมิลำเนา	จำนวน (ราย)	จำนวน (%)
กรุงเทพมหานครและชนบุรี	15	62.50
จังหวัดในภาคกลาง	6	25.00
จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงใต้	1	4.17
จังหวัดในภาคใต้	2	8.33
รวม	24	100.00

ที่มา : ข้อมูลนี้ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2

แสดงอาชีพของบิดาของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

อาชีพ	จำนวน (ราย)	จำนวน (%)
รับราชการ	11	45.83
ค้าขาย	10	41.67
เกษตรกร	2	8.33
วิชาชีพ	1	4.17
รวม	24	100.00

ที่มา : ข้อมูลได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3

ระดับการศึกษาของบิดาของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

ระดับการศึกษา	จำนวน (ราย)	จำนวน (%)
ระดับประถม	1	4.17
ระดับมัธยม	10	41.67
ระดับมหาวิทยาลัย	1	4.17
ได้รับการศึกษาทางธรรม	2	8.33
ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ	2	8.33
ไม่ได้รับการศึกษาเป็นทางการ	8	33.33
รวม	24	100.00

ที่มา : ข้อมูลนี้ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4

ระดับการศึกษาของนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

ระดับการศึกษา	จำนวน (ราย)	จำนวน (%)
ปริญญาเอก (ต่างประเทศ)	1	4.17
ปริญญาโท (ต่างประเทศ)	8	33.33
ปริญญาตรี (ต่างประเทศ)	9	37.50
แพทยศาสตร์ (ต่างประเทศ)	6	25.00
รวม	24	100.00

ที่มา : ข้อมูลนี้ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5

วิชาที่นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษา

วิชา	จำนวน (ราย)	จำนวน (%)
กฎหมาย	4	16.67
แพทย์	6	25.00
วิศวกรรมศาสตร์	8	33.33
เศรษฐศาสตร์และบัญชี	2	8.33
วิทยาศาสตร์	2	8.33
การเกษตร	1	4.17
อักษรศาสตร์	1	4.17
รวม	24	100.00

ที่มา : ข้อมูลนี้ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์นักเรียนทุนเล่าเรียนหลวง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ดูแลนักเรียนไทยในต่างประเทศ

นักเรียนไทยที่ไปศึกษาในต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนทุนหลวงหรือทุนประเภทอื่นก็ตาม รัฐบาลไทยจะจัดให้มีการควบคุมดูแลนักเรียนเหล่านี้ เพราะนักเรียนอาจไปตกกระถาลำบากหรือเจ็บป่วย ไม่อาจอุทิศเวลาเพื่อการศึกษาได้เต็มที่ หรือไม่สนใจศึกษา หรือศึกษาในสาขาวิชาซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของประเทศ การลงทุนส่งนักเรียนไปศึกษาในต่างประเทศ ก็อาจไม่ประสบผลสำเร็จ หรือไม่เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างที่คาดหมาย เงินที่ใช้จ่ายไปในการส่งนักเรียนไปศึกษาก็จะพลอยสูญเปล่า การใช้เงินตราต่างประเทศไปโดยไม่เกิดประโยชน์ตอบแทนคุ้มค่าหรือไม่ประหยัด ย่อมเป็นผลเสียหายร้ายแรงต่อฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ

ในสมัยเริ่มแรกที่นักเรียนไทยไปศึกษาในต่างประเทศนั้น ยังไม่มีทูตหรือตัวแทนของประเทศไปประจำ ณ ต่างประเทศ การดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนไทยในต่างประเทศจึงเป็นไปในรูปที่รัฐบาลต้องขอความร่วมมือจากองค์การเอกชนหรือรัฐบาลต่างประเทศ ให้ช่วยเหลือทำหน้าที่ดังกล่าว ดังปรากฏในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า รัฐบาลไทยได้ขอให้ มงสิเออร์เคอ ลาญี (Monsieur de Lagny) ประธานกรรมการของบริษัทอินเดียตะวันออกของฝรั่งเศส ช่วยดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนทุนรัฐบาลในประเทศฝรั่งเศส ส่วนนักเรียนทุนส่วนตัวเป็นเรื่องที่เอกชนจะต้องจัดการฝากฝังกันเองต่อชาวต่างประเทศที่ตนรู้จักคุ้นเคย เช่น ฝากฝังต่อพ่อค้าหรือมิชชันนารีชาวต่างประเทศ¹

ต่อมาเมื่อประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับต่างประเทศมากขึ้น ประเทศไทยจึงได้จัดตั้งสถานกงสุลขึ้นที่เมืองสิงคโปร์ในปี พ.ศ. 2406 จัดตั้งสถานทูตขึ้นที่ประเทศอังกฤษในปี พ.ศ. 2410 และจัดตั้งสถานทูตและสถานกงสุลขึ้นในประเทศต่าง ๆ อีกหลายแห่งในระยะใกล้เคียงกันนั้น เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศไทย ดูแลและรักษาผลประโยชน์ของประเทศไทยและคนไทยใน

¹ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงนิพนธ์เรื่อง ราชอาณาจักรสยาม (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2484), หน้า 11 - 12.

ต่างประเทศ¹ สถานทูตและสถานกงสุลเหล่านี้จึงได้รับหน้าที่ดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียน
ในต่างประเทศด้วย

ในการดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนไทยในต่างประเทศนี้
เมื่อวันที่ 6 มกราคม ร.ศ.108 (พ.ศ.2432) ได้มีการประกาศใช้กฎหมายขอมบังคับสำหรับนักเรียน
ไทยที่เรียนวิชาอยู่ในประเทศยุโรป กฎหมายขอมบังคับดังกล่าวนี้จัดได้ว่าเป็นระเบียบฉบับแรกของไทย
ที่มุ่งจะวางระเบียบควบคุมการศึกษาและความประพฤติของนักเรียนรัฐบาลที่ศึกษาวิชาในยุโรป ใน
การนี้ได้มีการจัดแบ่งนักเรียนออกเป็นนักเรียนดี และนักเรียนไม่ดี นักเรียนดีได้แก่ผู้ที่ไม่มีความ
ประพฤติเสียหายและมีผลการเรียนดี จะได้รับรางวัลเป็นของตอบแทนเมื่อสำเร็จการศึกษา นักเรียน
ไม่ดีได้แก่ผู้ที่มีความประพฤติและเรียนไม่ดีจะต้องถูกส่งตัวกลับประเทศไทย หรือตัดเงินใช้สอยแล้ว
แต่กรณี²

ในปี พ.ศ.2435 ได้มีการจัดตั้งกระทรวงธรรมการขึ้นทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษา
ของชาติ กระทรวงธรรมการก็ได้เข้ามามีบทบาทในการดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนไทย
ในต่างประเทศ รวมทั้งดูแลและจัดการศึกษาของนักเรียนส่วนตัวที่ผูกครองฝากไว้ในความดูแล
ด้วย ตลอดจนดำเนินการสอบแข่งขันส่งนักเรียนทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาวิชาในต่างประเทศ

ได้มีการว่าจ้างชาวต่างประเทศให้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษ
เป็นแห่งแรก เมื่อปี พ.ศ.2440 และให้เจ้าหน้าที่เหล่านั้นขึ้นกับสถานทูต ณ กรุงลอนดอน ผู้ดูแล
นักเรียนไทยคนแรกคือ Mr. James Algernon Brown³ และได้มีการว่าจ้างชาวต่างประเทศ

¹กระทรวงการต่างประเทศ, ประวัติและระบบงานของกระทรวงการต่างประเทศ
(พระนคร : โรงพิมพ์กระทรวงการต่างประเทศ, 2506), หน้า 21.

²กฎหมายขอมบังคับสำหรับนักเรียนสยามที่เรียนวิชาอยู่ใน ประเทศยุโรป ราชกิจจานุเบกษา
ร.ศ.108 เล่ม 6 หน้า 379 ขอ 11.

³James Algernon Brown, Private Report of the Superintendent of Siamese Students for the Year Ending December 31st 1897 (London : Harrison and Sons, 1898) p.1.

คนอันเป็นผู้ดูแลนักเรียนไทยต่อมาจนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2458 - 2461)

มีหลักฐานว่าได้มีการจัดระเบียบเรื่องข้อบังคับผู้ตรวจการเล่าเรียนนักเรียนในเมืองอังกฤษ ดังปรากฏในจดหมายของอธิบดีกรมศึกษาธิการกราบเรียนเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ เสนาบดีกระทรวงธรรมการ ความว่า¹

"ช่วยการเล่าเรียนของนักเรียนในเมืองอังกฤษนั้น แต่เดิมอยู่ในกระทรวงว่าการต่างประเทศ ประเทศผู้ตรวจนักเรียนก็รับเงินเดือนอยู่ในกระทรวงว่าการต่างประเทศ ผู้ตรวจนักเรียนจึงได้ยื่นรายงานการเล่าเรียนของนักเรียนในเมืองอังกฤษต่อราชทูตสยามที่ประจำ ณ เมืองนั้น ครั้นเมื่อ ร.ศ. 115 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ยกนักเรียนจำพวกนี้มาขึ้นกรมศึกษาธิการ แต่ผู้ตรวจนักเรียนยังคงรับเงินเดือนในกระทรวงว่าการต่างประเทศ รายงานทั้งหลายก็ยังคงยื่นต่อราชทูตอยู่ แต่ ณ กาลบัดนี้ผู้ตรวจก็รับเงินเดือนอยู่ในกรมศึกษาธิการ นักเรียนที่ขึ้นอยู่ในกรมศึกษาธิการ ข้าพเจ้าจึงเห็นสมควรมีผู้ตรวจการเล่าเรียนของนักเรียนจำพวกนี้ ควรส่งรายงานโดยตรงต่อข้าพเจ้าเพื่อจะได้นำขึ้นเสนอต่อเจ้าคุณตามทางราชการ ส่วนที่จะสั่งการทั้งปวง ตั้งแต่กรมศึกษาธิการได้รับนักเรียนเหล่านี้ มาขึ้นในกรมก็เคยสั่งการตรงไปยังมิสเตอร์เบราน ผู้ตรวจการเล่าเรียนมา บางทีกระทรวงธรรมการมีคำสั่งไปยังราชทูตบ้าง ยังไม่เป็นระเบียบ ข้าพเจ้าขอจัดระเบียบเสียใหม่ดังจะแสดงต่อไปนี้ เพื่อรับความอนุเมตตาของเจ้าคุณแลเพื่อให้เป็นไปในสภานี้ที่เดียว

เหตุที่กระทำให้เป็นการจำเป็นที่จะต้องจัดขึ้นดังนี้ ก็เพราะกรมศึกษาธิการรับผิดชอบในส่วนนักเรียนในเมืองอังกฤษเต็มตัวจะต้องมีอำนาจที่จะจัดให้ตลอด การที่ผู้ตรวจการเล่าเรียนจะจัดไปอย่างไรต้องจัดไปโดยความอนุเมตตาของกรมศึกษาธิการจึงจะควร"

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศธ. 21.9/1 เรื่องข้อบังคับผู้ตรวจการเล่าเรียนนักเรียนในเมืองอังกฤษ (25 - 30 เม.ย. 2444).

เพราะฉะนั้นจึงได้มีการร่างข้อบังคับผู้ตรวจการเล่าเรียนนักเรียนในเมืองอังกฤษขึ้น
ข้อบังคับมีดังนี้¹

1. ให้ผู้ตรวจการเล่าเรียนนักเรียนประเทศอังกฤษ ทำรายงานการเล่าเรียนส่งตรง
ต่ออธิบดีกรมศึกษาธิการ
2. ให้รับคำสั่งอธิบดีกรมศึกษาธิการโดยตรง เว้นไว้แต่เป็นการฉุกเฉิน ให้นำความหารือ
ราชทูต แลให้จัดการไปตามที่ตกลงกัน
3. ส่วนเงินค่าเล่าเรียนนักเรียนนั้น ให้รับจากราชทูตเดิม ให้ทำบัญชียื่นต่อราชทูตฉบับ
หนึ่ง ต่ออธิบดีกรมศึกษาธิการ

และควรให้ราชทูตที่ประจำที่เมืองอังกฤษเป็นธุระช่วยการศึกษาดังนี้

1. ให้ดูแลตรวจการที่ผู้ตรวจนักเรียนทำให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
2. ให้เป็นที่ปรึกษาของผู้ตรวจการในการฉุกเฉิน
3. ให้เป็นผู้จ่ายเงินให้ผู้ตรวจการแลตรวจบัญชี
4. ให้รับธุระของกรมศึกษาธิการ เป็นครั้งเป็นคราวตามแต่ควรได้
5. เมื่อจะมีรายงานหรือหนังสือไปมาควรมีตรงถึงอธิบดี เพื่อได้นำเสนอเสนาบดีตาม
ทางราชการ

ในเรื่องผู้ดูแลนักเรียนไทยที่เป็นชาวต่างประเทศนี้ มีนักเรียนไทยในต่างประเทศผู้หนึ่ง
คือ นายร้อยตรีชั้น ใคมีหนังสือกราบเรียนพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ อธิบดีกรมศึกษาธิการ กล่าวถึง
ความเห็นในการเลือกผู้จัดการนักเรียน และระเบียบจัดการนักเรียนและการอื่น ๆ ที่ได้เห็นและ
ได้มีความคุ้นเคยมา ดังปรากฏในข้อความว่า²

¹ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศช. 21.9/1 เรื่องข้อบังคับผู้ตรวจการ
เล่าเรียนนักเรียนในเมืองอังกฤษ (25 - 30 เม.ย. 2444).

²ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศช. 21.1/148 เรื่องนายชั้นนักเรียน
ต่างประเทศซึ่งแจ้งระเบียบการ (1 ก.พ. 2453 - 1 มี.ค. 2454).

"เมื่อเราเลือกผู้จัดการนักเรียนได้สมประสงค์แล้ว ก็เปรียบเหมือนตั้งต้นกันใหม่ จะวางแบบแผนแลกฎให้ผู้จัดการแลนักเรียนประพฤติอย่างไร ก็คงจะไม่ติดขัดหรือเคืองครอนอันใดเป็นแน่ เช่น

(1) ธรรมเนียมที่ผู้จัดการนักเรียนเคยเฉลี่ยนักเรียนคนละ 12 ปอนด์ ขึ้นหนึ่ง โดยอ้างว่าเป็นค่าเขียนหนังสือถึงนักเรียนแลไปมาหาสู่ที่เรียนนั้น เป็นการหาเงินกินโดยทางอ้อม ซึ่งไม่สมควรจะเอามาใช้ในสมัยนี้ เพราะไม่เป็นการยุติธรรมสำหรับคนที่มีการเล่าเรียนเป็นหลักแหล่งแลมีที่อยู่มั่นคง อันผู้จัดการไม่ต้องมาหาหรือทำอะไรให้เป็นประโยชน์เลย ก็พลอยเสียเงินเฉลี่ยไปควย คิดดูว่ามีนักเรียน 40 คน ๆ ละ 12 ปอนด์ ในหนึ่งปีเป็นเงิน 480 ปอนด์ ซึ่งไปเข้ากระเป๋าผู้จัดการ นอกจากเงินเดือนธรรมดาที่ได้รับพระราชทานเป็นค่าจ้างค่าช่วยการอยู่แล้ว เงินนี้อาจเป็นทุนให้นักเรียนมายุโรปได้อีกสามคน คณะเห็นว่าค่าเขียนหนังสือแลค่าเดินทางของผู้จัดการในหนึ่งปีอย่างมากที่สุดคงไม่เกิน 50 ปอนด์เป็นแน่ เพราะฉะนั้นเราเพิ่มให้เสียปีละ 50 ปอนด์ สำหรับค่าเขียนหนังสือแลค่าเดินทาง นอกจากเงินธรรมดาจะมีดีกว่าที่จะให้ฝรั่งมาหลอกเราเอาเงินเข้ากระเป๋า แล้วอ้างว่าเป็นค่าเขียนหนังสือแลค่าเดินทางหรือ? โดยเหตุนี้จึงขอให้เลิกธรรมเนียมนี้เสีย แลหวังว่านักเรียนทั้งหมดคงจะยินดีเห็นด้วยกันทุกคน

(2) ควรจะมีกฎข้อบังคับต่าง ๆ พิมพ์ขึ้นไว้แจกให้นักเรียนทราบ แลแต่ละจะเห็นสมควรแลแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 ชั้น ชั้นเล็ก ชั้นเขื่อง ชั้นโต ชั้นผู้ใหญ่ มีข้อชี้ชัดขึ้นเป็นกำหนดดังนี้

(ก) ชั้นเล็ก . . . คือ พวกที่ยังเป็นเด็กอยู่ในโรงเรียนมูล พวกนี้จะทำอะไรโดยลำพังตนเองไม่ได้เลย ต้องปล่อยให้ผู้จัดการจัดให้หมดทุกอย่าง

(ข) ชั้นเขื่อง . . . คือ พวกที่อยู่โรงเรียนประถม พวกนี้จะทำอะไรไม่ได้เหมือนกัน ต้องให้ผู้จัดการทำให้ทั้งนั้น แต่มีเสียงพูดหรือออกความเห็นในเวลาหยุดเรียนว่าจะไปโหดเฒ่า ที่ใด ถ้าผู้จัดการเห็นควย ก็จัดให้ตามประสงค์

(ค) ชั้นโต . . . คือ พวกที่อยู่โรงเรียนมัธยม พวกนี้มีชื่อเสียงที่จะออกความเห็นถึงการเล่าเรียนส่วนตัวว่าควรจะทำอย่างไร จึงจะเหมาะแก่ความประสงค์ และมีอำนาจเลือกที่โหดเฒ่าแลจัดการบางอย่างที่ไม่สำคัญนักโดยลำพังตนเอง

(ง) ชั้นผู้ใหญ่ . . . คือ พวกที่อยู่โรงเรียนอุคม พวกนี้มีอำนาจที่จะออกความเห็นถึงการเล่าเรียนส่วนตัวแล้วส่วนคนอื่นควย จักหาที่อยู่เอาเองตามชอบใจ การทำเช่นนั้นก็ปรารถนาจะให้ให้นักเรียนพวกนี้ รู้จักการงานแลคุณเคยแก่สังคาง ๆ มากขึ้น หักให้มีอิสรภาพแก่ตนไม่ต้องให้ฝรั่งคอยจุมูกอยู่ทุกชั่วหายใจ

อีกประการหนึ่งนักเรียนชั้นนี้เป็นผู้ใหญ่มีความรู้รับผิดชอบในตนเองอยู่แล้ว จะประพฤติให้เสียสมบัติคือเที่ยวหรือ ? แลนักเรียนชั้นต่ำจะไคมีมานะเล่าเรียนให้ขึ้นไปชั้นสูง เพื่อได้รับเกียรติยศ เช่นนั้นบาง ข้อสำคัญในทันทีคือ จะให้นักเรียนทุกคนมีความหวังถึงกาลข้างหน้า หวังจะได้รับเกียรติยศ มีอิสรภาพ (ถ้าทำตนดี) แลหวังถึงการฝึกหัดให้รู้จักรับผิดชอบเต็มเท่าหรือสูงกว่าฝรั่ง ซึ่งเราชาวไทยทุกคนคิดอยู่เสมอ"¹

จากข้อความนี้จะเห็นได้ว่าคนไทยมิไคนิยมยกย่องฝรั่งมากมาย และมักจะมีกรณีที่ถูกดูแคลนักเรียนไทยที่เป็นชาวต่างชาติไม่เข้าใจนักเรียนไทย ประการหนึ่งควยเป็นคนต่างวัฒนธรรมแบบอย่างการดำเนินชีวิตในเรื่องต่าง ๆ ภาษา กิริยาท่าทาง นิสัยใจคอ ขนบธรรมเนียมประเพณีของฝรั่งนั้นก็แตกต่างจากคนไทย

นอกจากนี้ชายชั้นยังกล่าวถึง นักเรียนครู ซึ่งเสนามคักกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้เลือกควยการวินิจฉัยรายงานแสดงความสามารถซึ่งเจ้าหน้าที่เหนือไคแสดงมาเป็นลำดับ นักเรียนครู² ต้องเป็นผู้มีความรู้อย่างค่าสุดเพียงประโยคมัธยมบริบูรณ์ แล้วไคทำการสอนอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการไม่น้อยกว่า 1 ปี วิชาที่เรียนนั้นจะเป็นแผนกไหนแล้วแต่ความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนครูโดยปกติส่งปีละ 4 คน แควาปีไคตำแหน่ง โดยเฉพาะทางแผนกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีประจำอยู่ 4 ตำแหน่งวางลง ก็เลือกส่งไปแทนอีกควย วิชาที่เรียนตามประเภทที่มีการสอนอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการแล้วแต่เมื่อไรต้องการผู้สอนวิชาอะไร

¹ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศธ. 21.1/148 เรื่องเดิม หน้า 4.

²ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศธ. 21.4/28 เรื่องอัครราชทูตอเมริกันขอทรงพระเมตตาการที่รัฐบาลสยามจะส่งนักเรียนไปเล่าเรียนวิชาต่างประเทศ (15 ม.ค. ๒๖ ก.พ. 2466).

นักเรียนครู ถ้าจะออกไปอีกทีแล้ว ก็เป็นชั้นผู้ใหญ่ แลบางคนก็เคยรับราชการ เป็นครูมาแล้วหลายปีก่อนออกมายุโรป แลเมื่อออกมา ก็ได้รับความคับแค้นหลายอย่าง คือ

(1) ต้องไปเรียนอยู่ในโรงเรียนที่ทองท่าการหนัก กินอยู่อดคัก แลอยู่อย่างชนิดเลว ไม่เหมือนนักเรียนอื่น ๆ

(2) ต้องไปเรียนร่วมชั้นกับนักเรียนฝรั่ง ที่มีความรู้ดีกว่าเราหลายเท่า ทำให้นักเรียนเรารู้สึกลำบากเหลือทน เพราะตามเขาไม่ทัน

(3) เงินที่ได้รับพระราชทานก็น้อย

(4) ต้องอยู่ในความปกครองอย่างกวดขัน เท่ากับนักเรียนที่ได้เงินมากแล้วก็สบายด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้ใครจะมาเรียนเป็นครู เพราะฉะนั้นเราควรจะให้ให้นักเรียนครู เป็นไทยมากขึ้น ให้เงินเดือนเพิ่มเติม แลจัดให้เขาในพวกชั้นอุดมศึกษา อย่าให้นักเรียนครูย่อท้อได้ คนก็จะนิยมเรียนเป็นครูกันมากขึ้น เมื่อมีครูมากขึ้น เราก็จะได้ขยายโรงเรียนของเราให้ใหญ่โตและ เจริญให้ทันสมัย"¹

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนผู้ดูแลนักเรียนซึ่งเป็น ชาวต่างประเทศมาเป็นคนไทย ด้วยทรงเห็นว่าผู้ดูแลนักเรียนซึ่งเป็นชาวต่างประเทศไม่รู้นโยบาย และความต้องการของประเทศและคนไทย ได้ทรงแต่งตั้งคนไทยเป็นผู้ดูแลนักเรียนสืบต่อจากชาว ต่างประเทศ ผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศอังกฤษคนแรกที่เป็นคนไทยคือ พระยาภะรตราชา แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเมื่อปี พ.ศ. 2464 นอกจากจะจัดให้ผู้ดูแลนักเรียนไทยในประเทศ อังกฤษแล้ว รัฐบาลไทยก็ได้จัดให้มีผู้ดูแลนักเรียนในสหรัฐอเมริกาด้วยในโอกาสต่อมา ผู้ดูแลนักเรียน ไทยในสหรัฐอเมริกาคนแรกคือ พระยาเมธามิตร ได้รับให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวเมื่อปี พ.ศ. 2462

1 ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศช. 21.1/128 เล่ม 6 ความเห็นที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษา (นายชั้นนักเรียนต่างประเทศชี้แจง เรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา).

เรื่องผู้ดูแลนักเรียนที่เมืองอังกฤษนี้ ในสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นปัญหาที่คนไทยเป็นผู้ดูแลนักเรียนแล้วทำหน้าที่ไม่ได้ดีเท่าที่ควร จึงปรากฏในพระราชหัตถเลขาที่มีถึงเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ลงวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2468 ความว่า :-

"ตามหนังสือที่ขออนุญาตให้พระยาธรรมศักดิ์มนตรี ผู้ดูแลนักเรียนสยามประจำประเทศอังกฤษ กลับเข้ามากรุงเทพฯ และให้พระสันธิวิทยาพัฒน์ ผู้ดูแลนักเรียนสยามประจำสหพันธรัฐอเมริกาไปรับหน้าที่แทนนั้น

ในเรื่องผู้ดูแลนักเรียนที่ประเทศอังกฤษนี้คืออยู่ว่า จะควรเป็นคนไทยดีจากอังกฤษดี เพราะตามที่เข้ามาแล้วดูเหมือนคนไทยคิดคอกับเจ้าหน้าที่ตามโรงเรียนต่าง ๆ ในเมืองอังกฤษไม่สนิทเท่าคนอังกฤษที่เคยเข้ามา เพราะเหตุนี้ทำให้การเรียนต้องเสียเวลารอช้า และนักเรียนไม่ได้เข้าเรียนสมฐานะที่ควร ; ซ้ำเมื่อมีผู้ดูแลเป็นคนไทยเกิดกระด้างกระเดื่อง ไม่อยู่ในบังคับปฏิบัติตามระเบียบด้วย การเงินก็แพงมากขึ้นกว่าฝรั่งคือได้ทั้งเงินเดือน และเงินรายตัวนักเรียนกับค่าของแพง ; การปกครองก็ลุ่ม ๆ คอน ๆ เป็นไปไม่สม่ำเสมอ เพราะกลัวเกรงวาสนาจารย์มีผู้ปกครองทางกรุงเทพฯ เป็นต้น จนเป็นเหตุทำให้นักเรียนแตกสามัคคีกัน ; นอกนั้นยังพุ่มเฟิย เช่น แต่งตัวหรูหราเกินควร ทำให้นักเรียนเอาอย่าง เป็นเหตุให้สิ้นเปลืองจะมีนิสัยสุรุ่ยสุร่ายโดยใช่ที่ ; แต่เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีว่า ขอความเหล่านี้ เป็นความบกพร่องเฉพาะตัวบุคคล, ต่อไปจะระวังไม่ให้เป็นอย่างนั้น ฉะนั้นจึงอนุญาตให้ผลัดเปลี่ยนได้ตามความเห็น เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีลองคิดอีกคราวหนึ่ง แต่ให้เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีปรึกษากับเสนาบดีคลัง จัดการเรื่องเงินให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้"

และในสำเนารายงานประชุมอภิรัฐมนตรี ครั้งที่ 8 ลงวันที่ 6/10/68 มีความปรากฏว่า²

¹ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 7 แฟ้ม รล. 10/3 เรื่องผู้ดูแลนักเรียนที่เมืองนอก (28 ธ.ค. 2468 - 24 พ.ค. 2475).

²ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 7 รล. 10/3 เรื่องผู้ดูแลนักเรียนที่เมืองนอก.

" โปรดให้รักษาในชั้นคนว่าผู้ดูแลนักเรียนเฉพาะประเทศอังกฤษจะ
ควรเป็นคนไทยหรือคนอังกฤษ ซึ่งบางทีจะได้ผลดี เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้อธิบายทางราชการ
ของกระทรวงศึกษาที่เห็นว่า ผู้ดูแลนักเรียนควรจะเป็นข้าราชการในกระทรวงศึกษา สมเด็จเจ้าฟ้า
กรมหลวงนครสวรรค์ฯ กับกรมพระดำรงฯ ได้ทรงทักท้วงถึงทางการที่เป็นอยู่ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์
ฯ ที่การปกครองไม่ดี ฤๅใช้เงินเปลืองไปเป็นความบกพร่องของพระยาภะรต เป็นส่วนตัวบุคคล ยัง
เห็นมีทางที่จะแก้ไขได้ ที่ประชุมจึงตกลงให้พระสันธิวิทยาพัฒนาไปลองคู่อีกคราว 1 แต่ขอให้เสนาบดี
กำชับให้อยู่ในอำนาจหุค และให้ตกลงกับกระทรวงพระคลังฯ จัดการแก้ไขทางการเงินให้ดีขึ้นกว่า
ที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ด้วย"

ในเรื่องอัตราเงินเดือนของผู้ดูแลนักเรียนไทยนั้น พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัติ
ผู้รั้งตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการในสมัยนั้น ได้ทรงชี้แจงในเรื่องนี้ว่า 1:-

"ในเรื่องผู้ดูแลนักเรียน ถ้าผู้หม่อมเจ้าวรรณไวทยาการทรงเลือกได้นั้นขอด้วยพระราช
คำรัสแล้ว ก็ยังมีปัญหาเรื่องอัตราเงินเดือน คือ อัตราเงินเดือนมีละ 700 - 25 - 800 ปอนด์
ตามที่หม่อมเจ้าวรรณไวทยาการแจ้งแก่เขานั้นเป็นอัตราเทียบชั้นเลขานุการสถานทูตชั้น 1 ซึ่งเป็น
อัตราสำหรับคนไทย กระทรวงพระคลังฯ ได้วางอัตราไว้สำหรับผู้ดูแลนักเรียนที่เป็นคนไทยดังนี้:-

ชั้น 1	อัตรา	700 - 25 - 800	ปอนด์
ชั้น 2	อัตรา	600 - 20 - 680	ปอนด์
ชั้น 3	อัตรา	500 - 20 - 580	ปอนด์

และถ้าต้องมีผู้ดูแลนักเรียน 3 ประเทศ ๆ ละคน อัตราเงินเดือนควรเป็นชั้นละคน ถ้าต้องมี
ประเทศใดอีกก็เพิ่มแต่ชั้น 3 ขึ้นไปหาชั้น 1 ; เช่น 4 ประเทศ ต้องเป็นชั้น 1 คน 1, ชั้น 2
คน 1, ชั้น 3 2 คน ; มี 5 ประเทศ ต้องเป็นชั้น 1 คน 1, ชั้น 2 และชั้น 3 ชั้นละ 2 คน;
มี 6 ประเทศ ก็ชั้นละ 2 คน และในเวลาที่มีผู้ดูแลนักเรียนเพียง 3 ประเทศ กระทรวงพระคลังฯ

วางหลักว่าประเทศอังกฤษมีนักเรียนมากกว่าสหภาพรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสให้เข้าอัตราชั้น 1 ; สหภาพรัฐอเมริกามีน้อยกว่าอังกฤษแต่มากกว่าฝรั่งเศสให้เข้าอัตราชั้น 2 ; ฝรั่งเศสเข้าอัตราชั้น 3 ส่วนผู้ดูแลที่เป็นฝรั่ง ควรให้ราคาที่จะว่าจ้างกันไ้สำหรับงานในฐานะเป็นคนพื้นเมือง เพราะฉะนั้น การที่จะให้เงินเดือนผู้ดูแลฝรั่งตามที่หม่อมเจ้าวรรณไวทยากรแจ้งแก่เขาว่าจะให้ในอัตรา 700 - 25 - 800 เปานต์ ยังไม่ตรงตามหลักที่กระทรวงพระคลังข้างไว้แต่เดิม แต่เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงไปแล้วในเวลานี้คือผู้ดูแลนักเรียนเดี๋ยวนี้นี้ไม่ได้ค่าชกจากนักเรียน (Capitation Fee) แล้ว จะให้เขาคามอัตราผู้ดูแลฝรั่งอย่างนายการกูเอค ผู้ดูแลนักเรียนประเทศฝรั่งเศส ไ้โดยอยู่หรืออย่างที่นายพันเอกสม หรือนายคาร์เตอร์ เคยได้รับปีละ 450 เปานต์ คงหาคนก็ไม่ได้ ในเวลานี้ ; และเฉพาะคนที่หม่อมเจ้าวรรณไวทยากรแนะนำ ก็เข้าใจว่าเขาคงไม่รับ"

ในเรื่องผู้ใดสมควรจะเป็นผู้ดูแลนักเรียนไทยนั้น ในที่สุดก็ตกลงเห็นชอบให้หม่อมเจ้าวรรณไวทยากรเป็นผู้ดูแลนักเรียนต่างประเทศทั่วไป ตามกระแสพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และให้มีผู้ช่วยผู้ดูแลนักเรียนเป็นชนชาวประเทศนั้น ๆ เอง¹ ผู้ช่วยผู้ดูแลนักเรียนควรจะเป็นผู้ซึ่งได้เคยอยู่ในมหาวิทยาลัย มีความชำนาญในการสอน และเคยเป็นผู้ปกครองเด็กมาบ้างแล้ว ถ้าใครคนซึ่งเคยเป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่แห่งโรงเรียนที่ดีแล้วจะดีมาก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ก.จ.ช. เอกสารรัชกาลที่ 7 แพม รล.10/3 เรื่องเดิม.

หลักการจ่ายเงินเดือนแก่นักเรียนไทยที่ศึกษาในต่างประเทศ

สาเหตุที่ทำให้เกิดการวางหลักการจ่ายเงินเดือนแก่นักเรียนให้เป็นระเบียบสม่ำเสมอ นั้น เนื่องจากมีนักเรียนของรัฐบาลซึ่งอยู่ในความดูแลปกครองของสถานทูตสยามกรุงปารีสหลายรายมากกว่าเงินเดือนที่ได้รับพระราชทานไม่เพียงพอ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระราชดำริให้จัดวางระเบียบการจ่ายเงินเดือนแก่นักเรียนที่เรียนอยู่ ณ ต่างประเทศให้เหมือนกันทุกประเทศ ซึ่งมีดังนี้คือ¹

1. จ่ายให้เป็นเงินพื้นเมืองที่นักเรียนอยู่
2. จำนวนเงินเดือนต้องจ่ายให้พอกับค่ากินอยู่ คิดตามอัตราค่าใช้จ่ายการกินอยู่พื้นเมือง (cost of living) ในเมืองนั้นกับเงินใช้สอยเบ็ดเตล็ดอีกกราว 5 เปอร์เซ็นต์ ๓๓เปอร์เซ็นต์ เงินใช้สอยนี้ยังทรงสงสัยว่าควรจะเป็นเท่าไรแน่
3. เงินเดือนนั้นอาจต้องเพิ่มหรือลดตามความเปลี่ยนแปลงของ cost of living การเปลี่ยนแปลงเงินเดือนเพิ่มหรือลดต้องคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากันหมด และต้องประกาศเปอร์เซ็นต์นั้นให้ทราบ โดยเขียนประกาศไว้ที่สถานทูต การเปลี่ยนแปลงแห่ง cost of living นั้นดูได้จากหนังสือพิมพ์ซึ่งมีกลาง percentage ไคเสมอ และจะประกาศให้นักเรียนทราบด้วยก็ทรงเห็นว่าดี
4. เวลาหยุดเรียน ถ้านักเรียนคนไหนเรียนดี ควรให้เงินเป็นรางวัลเพิ่มขึ้นมากกว่าเงินเดือนธรรมดาเล็กน้อย
5. นักเรียนอยู่ประเทศใดก็เมื่อย้ายมาอยู่อีกประเทศหนึ่ง หรือไปเรียนชั่วคราวในอีกประเทศหนึ่ง ต้องได้รับเงินเดือนเท่ากับอัตราธรรมดาที่ใช้สำหรับนักเรียนที่ประจำในประเทศนั้น

¹ ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 20.1/13 เรื่องนักเรียนไทย ณ ต่างประเทศ และความเห็นของกระทรวงต่าง ๆ (13 ธ.ค. 2469 - 21 พ.ค. 2470).

6. ห้ามไม่ให้เอาเงินในอัตราของนักเรียนคนหนึ่งไปใช้สำหรับอีกคนหนึ่ง ถ้านักเรียนคนไหนมีเงินไม่พอค่ามงบประมาณ ให้บอกเจ้ากระทรวงให้ทราบ

7. เงินของนักเรียนที่เหลือนำไปใช้ควรส่งคืนคลังฯ ในปีที่ขึ้นใหม่ เมื่อได้รับเงินงบประมาณใหม่แล้ว หรือถ้าจะสะสมไว้สำหรับใช้การพิเศษสำหรับนักเรียนคนนั้นต่อไปก็ได้ แต่ต้องบอกให้เจ้ากระทรวงหรือผู้ปกครองทราบ

8. การแบ่งนักเรียนเป็นชั้นใหญ่ชั้นเล็กนั้น คงใช้ไปตามเดิม แต่ต้องขึ้นหรือลดเงินเดือนตามวิธีที่หาไว้ในข้อ 3

พระองค์เจ้านิวัติ เสนาบดีกระทรวงธรรมการทรงมีความเห็นเกี่ยวกับระเบียบการจ่ายเงินนักเรียนรัฐบาลซึ่งศึกษาอยู่ ณ ต่างประเทศ และกราบทูลมหาอำมาตย์เอก พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไตรทศประพันธ์ เสนาบดีกระทรวงต่างประเทศ ซึ่งเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า¹

1. การที่จะจ่ายให้เป็นเงินพื้นเมืองที่นักเรียนผู้นั้นจะเป็นการสะดวก
2. อัตราเงินเดือนต้องจ่ายให้พอกับค่ากินอยู่ คิดเป็นอัตราค่าใช้จ่ายกินอยู่พื้นเมืองในเมืองนั้น ทรงเห็นว่าค่ากินอยู่ของคนในต่างประเทศย่อมมีชั้นต่าง ๆ กันสำหรับนักเรียนไทย เห็นจะควรเทียบบุคคลชั้นกลางของประเทศนั้น โดยวางหลักให้อนันต์ได้ตามมติแห่งบุคคลนักเรียนภายในเกณฑ์จำนวนที่สมควร

ส่วนเงินใช้สอยเม็ดเล็ก (pocket money) เท่าที่ทรงพระราชดำริประมาณร้อยละ 5 ของการกินอยู่นั้น ทรงเห็นว่าเช่นเมืองอังกฤษสำหรับนักเรียนรุ่นเล็ก ซึ่งยังอยู่ในโรงเรียนมัธยมหรือต่ำกว่านั้นจะพอในเวลาโรงเรียนเปิด แต่เมื่อโรงเรียนเปิดในคราวหยุด นำจะให้อีกร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 10 ต่อเมื่อใดโรงเรียนเปิดจึงกลับมาคงเดิม ก่อนไปโรงเรียนควรให้ติดตัวไปเทอมละปอนด์ และเมื่อโรงเรียนหยุดควรถูกให้อีกปอนด์หนึ่งเช่นกัน

¹ ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ ศ.ร. 20.1/13 เรื่องเดิม.

แต่นักเรียนชั้นใหญ่ซึ่งอยู่มหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนวิชาชีพแล้ว ค่าใช้จ่ายส่วนตัวคงกล่าวข้างบน อาจจะไม่พอ ฉะนั้นเห็นควรจะหมายให้เป็นรายเดือนไปเพียงเดือนละ 7 ปอนด์ ฉะนั้นที่อยู่ในประเทศอังกฤษและมอบให้ไปหาเสียเอง และใช้จ่ายค่าเดินทางเอง เวลาโรงเรียนหยุดส่วนประเทศอื่น ๆ ควรถือหลักเดียวกัน แต่ผ่อนผันตามฐานะแห่ง Exchange และ cost of living

3. การที่จะต้องเพิ่มหรือลดอัตราค่ากินอยู่ตามความเปลี่ยนแปลงของ cost of living นั้น ถ้าผู้ดูแลนักเรียนจะทำได้โดยเสมอหน้า ก็เห็นว่าสมควร

ข้อ 4, 5, 6 และ 7 นั้นเป็นการสะดวกอย่างยิ่ง

ข้อ 8 การแบ่งนักเรียนเท่าที่เป็นอยู่เวลานี้ ตามความเห็นเจ้าหน้าที่ว่ายังมีทางแก้ไข แต่ไม่จำเป็นต้องคิดในทันที

และในเรื่องนี้พระองค์เจ้าไตรทศประพันธ์ได้มีหนังสือลงวันที่ 13 ธันวาคม 2460 ไปสอบสวนความเห็นเจ้ากระทรวง 8 กระทรวง¹ (สำเนาที่ 2 ถึง 3) และเจ้ากระทรวงต่าง ๆ เว้นไว้แต่กระทรวงพาณิชย์และคมนาคมได้ตอบออกความเห็นมาหมด (สำเนาที่ 4 ถึง 10)

ตามหลักที่ทรงพระราชดำริไว้แล้วนั้น กระทรวงเกษตราธิการมีความเห็นชอบด้วยทุกข้อ ถ้าจะใช้ระเบียบนั้นทุกประเทศแล้ว จะเป็นการยุติธรรม

ส่วนกระทรวงอื่น ๆ มีความเห็นต่าง ๆ กัน จึงจะหยิบยกขึ้นแถลงดังต่อไปนี้ :-

ข้อ 1. จ่ายให้เป็นเงินพื้นเมืองที่นักเรียนอยู่
ทุกกระทรวงเห็นชอบด้วยตามหลักนี้

ข้อ 2. จำนวนเงินต้องจ่ายให้พอกับค่ากินอยู่คิดตามอัตราค่าใช้จ่ายการกินอยู่พื้นเมือง (cost of living) ในเมืองนั้น กับเงินค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดคือกราว 5 เพอร์เซ็นต์ หรือควรเป็นเท่าใด

¹ ก.จ.ช. เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ แฟ้ม ศธ. 20.1/13 เรื่องเดิม.

ข้อ 3. เงินเดือนอาจต้องเพิ่มหรือลดลงตามความเปลี่ยนแปลงของ cost of living การเพิ่มหรือลดต้องคิดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่ากันหมด ฯลฯ

ใน 3 ข้อนี้ กระทรวงต่าง ๆ มีความเห็นร่วมกันดังนี้

กระทรวงกระทรวงใหม่และกระทรวงทหารเรือ มีความเห็นว่าเงินรายจ่ายค่ากินอยู่เล่าเรียน ฯลฯ ย่อมต่างกันตามชั้นอายุ โรงเรียน จะกะเปอร์เซ็นต์ลงไปนั้นยากที่จะกำหนดไปจากกรุงเทพฯ ต่างแห่งต่างถูกหรือแพงกว่ากัน ควรวางหลักไว้กว้าง ๆ มอบให้ผู้บังคับบัญชากำหนดปลีกย่อยต่อไป

แต่นายทหารที่ส่งไปศึกษาวิชาเพิ่มเติมนั้นให้มีฐานะคล้ายข้าราชการ สมควรมอบเงินให้ไปรับผิดชอบจ่ายเองได้เป็นรายเดือนตามที่ใดเคยมีทองคำไปยังอัครราชทูตแล้ว แต่หากหาวิธีการที่พระองค์เจ้าจรัญศักดิ์กฤดากรปฏิบัติแก่นายร้อยเอก หม่อมเจ้าลักษณะเดิม ไม่สู้ตรงกับคำสั่ง

กระทรวงพระคลังฯ มีความเห็นว่า เงินค่าเล่าเรียนนักเรียนในประเทศอเมริกาและอังกฤษโดยมากมีเหลือจ่ายอยู่เสมอ ส่วนสถานทูตปารีสนั้นหาได้เคยส่งรายการให้ตรวจสอบไม่ว่าจ่ายค่าอะไรเท่าใด สำหรับนักเรียนคนหนึ่ง ๆ

ระเบียบของกระทรวงพระคลังฯ ในเงินที่จ่ายให้นักเรียนรุ่นใหญ่มีอยู่ 2 ประการ

- (1) ทั้งอัครราชทูตให้มาเป็นรายเดือน ไปจ่ายค่ากินอยู่หมั้นและเบ็ดเตล็ดเอาเอง
- (2) ค่ากินอยู่จ่ายให้เท่าที่จ่ายจริง และค่าใช้จ่ายสำหรับตัวค่านุ่งหมั้นเบ็ดเตล็ดอีกต่าง

หาก

มีประเทศอังกฤษใช้วิธี (1) และ (2) ที่อเมริกาใช้วิธี (2) แต่ที่ประเทศฝรั่งเศสนั้นหาปรากฏไม่ว่ามีหลักเกณฑ์อย่างไร

ตามข้อ 2 และ 3 นั้น ในเวลานี้ที่ประเทศอังกฤษและอเมริกาก็กำหนดรายการจ่ายตามเกณฑ์ที่จะต้องจ่ายจริงอยู่แล้ว คือเกณฑ์ cost of living

การปฏิบัติข้อ 2 และ 3 คงไม่ขัดข้อง แต่ควรฟังความเห็นราชทูตเสียด้วย ข้อสำคัญต้องให้ราชทูตที่กรุงปารีสปฏิบัติการโดยมีหลักแน่นอนและแสดงรายการจ่ายมาให้ตรวจสอบได้

กระทรวงมหาดไทย มีความเห็นว่าตามเปอร์เซ็นต์ในข้อ 2 และ 3 นั้น นักเรียนคงได้รับเงินเดือนเพียงคนละ 1 ปอนด์เศษ และที่ใช้จ่ายมาแล้วเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวนั้น คนหนึ่งได้รับเงินเดือน ๆ ละ 7 ปอนด์ การที่จะจ่ายเสมอทั่วกันนั้นจะต้องได้เทียบเคียงจากการจ่ายของนักเรียน

กระทรวงธรรมการ มีความเห็นว่า การกินอยู่ของคนในต่างประเทศย่อมมีชั้นต่างกัน สำหรับนักเรียนควรเทียบบุคคลชั้นกลางของประเทศนั้น โดยวางหลักผ่อนผันได้ตามมติแห่งผู้ดูแลนักเรียนภายในเกณฑ์จำนวนที่สมควร

ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด (pocket money) ประมาณ 5% ของการกินอยู่นั้น ในประเทศอังกฤษสำหรับนักเรียนรุ่นเล็กก็น่าจะพอใจในเวลาโรงเรียนเปิด แต่ในเวลาโรงเรียนปิด น่าจะให้ 10% และในเวลาไปโรงเรียนควรให้ติดตัวไปเสมอละ 1 ปอนด์ เวลาโรงเรียนหยุดควรให้อีก 1 ปอนด์

กระทรวงยุติธรรม มีความเห็นว่า หลักการจ่ายเงินเดือนแก่นักเรียนให้เป็นระเบียบสม่ำเสมอทั่วทุกประเทศนั้น เป็นการสมควรแล้ว แต่เปอร์เซ็นต์ค่าใช้จ่ายจะควรเป็นเท่าใดควรพึงขอเท็จจริงแห่งความเป็นไปของพื้นเมืองเสียก่อน

ในประเทศอังกฤษงบประมาณค่าเล่าเรียนคนหนึ่งปีละ 450 ปอนด์ นักเรียนได้ค่าใช้จ่าย (pocket money) คนหนึ่งเดือนละ 7 ปอนด์ คิดเฉลี่ยเป็น 18 2/3 เปอร์เซ็นต์ ในประเทศฝรั่งเศสงบประมาณค่าเล่าเรียนคนหนึ่งปีละ 400 ปอนด์ จ่ายค่า pocket money ให้คนหนึ่งเดือนละ 1,400 ฟรังก์ ตามอัตราแลกเปลี่ยนปอนด์หนึ่งทอล 135 ฟรังก์ คิดเฉลี่ยเป็น 31 1/9% ในประเทศอเมริกางบประมาณค่าเล่าเรียนคนหนึ่งปีละ 2,130 เหรียญ จ่ายค่า pocket money ให้คนหนึ่งเดือนละ 45 เหรียญ คิดเฉลี่ยเป็น 25 25/71 เปอร์เซ็นต์

ข้อ 4. เวลาหยุดเรียน ถ้านักเรียนคนไหนเรียนก็ควรได้เงินเป็นรางวัล ฯลฯ

ข้อ 5. นักเรียนอยู่ประเทศใดก็ได้ เมื่อย้ายมาอยู่หรือไปเรียนชั่วคราวในอีกประเทศหนึ่ง ต้องได้รับเงินเดือนเท่ากับอัตราธรรมดาที่ใช้สำหรับนักเรียนที่ประจำในประเทศนั้น

ใน 2 ข้อนี้ ทุกกระทรวงมีความเห็นชอบด้วย

ข้อ 6. ห้ามไม่ให้เอาเงินในอัตราของนักเรียนคนหนึ่งไปใช้สำหรับอีกคนหนึ่ง ถ้านักเรียนคนไหนมีเงินไม่พอตามงบประมาณ ให้บอกเจ้ากระทรวงให้ทราบ

ทุกกระทรวงเห็นชอบด้วยตามหลักนี้ เว้นแต่กระทรวงพระคลังฯ

กระทรวงพระคลังฯ มีความเห็นว่า ถ้าโอนเงินมาด้วยกันไม่ได้จะลำบากแก่เจ้ากระทรวงที่จะต้องหาเงินประเภทอื่นมาเพิ่มจ่าย ควรกำหนดว่าให้ราชทูตหมุนจ่ายเงินค่าเล่าเรียนของนักเรียนที่เหลือจ่ายให้คนที่ขาด เป็นแต่กันให้ใช้จ่ายเงินนักเรียนรวมกันไปเป็นกระทรวง ๆ เมื่อสิ้นปีงบประมาณก็แยกจ่ายของนักเรียนเป็นรายตัวตามรายกระทรวงแล้ว นักเรียนของกระทรวงใดจ่ายเกิน

ของกระทรวงนั้นทั้งหมด เพราะเหตุการณ์พิเศษได้มีขึ้นแก่นักเรียนคนใด จึงให้ราชทูตรายงานชี้แจงต่อเจ้ากระทรวงให้ขออนุญาตโอนเงินงบประมาณประเภทอื่นเบิกหักใช้เงินยืมสถานทูตปีละครั้ง เว้นไว้แต่นักเรียนคนใดขาดแคลนเงินมาก จะรอต่อไปจนสิ้นปีไม่ได้ จึงขอเพิ่มเฉพาะตัวนักเรียนคนนั้นในกลางปี

ข้อ 7. เงินของนักเรียนที่เหลือจ่ายเท่าใด ควรส่งคืนคลังฯในปีที่ขึ้นใหม่ เมื่อได้รับเงินงบบปีใหม่ไปแล้ว หรือถ้าจะสะสมไว้สำหรับใช้การพิเศษสำหรับนักเรียนคนนั้นต่อไปก็ได้ แต่ต้องบอกมาให้เจ้ากระทรวงหรือผู้ปกครองทราบ

ทุกกระทรวงมีความเห็นชอบด้วยตามหลักนี้ เว้นไว้แต่กระทรวงพระคลังฯ

กระทรวงพระคลังฯ มีความเห็นว่า เงินที่เหลือจ่ายสะสมไว้นั้นขัดกับหลักการเงินของแผ่นดิน ซึ่งมีว่าเมื่อสิ้นปีแล้ว เงินงบประมาณเหลือเท่าใด จะเบิกจ่ายในปีต่อไปไม่ได้ ต้องส่งคืนคลังทั้งสิ้นครั้งนี้ นักเรียนคนใดซึ่งจะต้องมีรายจ่ายพิเศษก็มีทางที่ราชทูตควรปฏิบัติตามความเห็นดังกล่าวไว้ในข้อ 6

ข้อ 8. การแบ่งนักเรียนเป็นชั้นใหญ่ ชั้นเล็ก นั้นคงใช้ไปตามเดิม แต่ต้องขึ้นหรือลดเงินเดือนตามวิธีที่หาไว้ในข้อ 3

ทุกกระทรวงมีความเห็นชอบด้วยตามหลักนี้

ประวัติผู้เขียน

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนันท์ วิศิษฎ์โสภณ

วุฒิทางการศึกษา

อักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2508.
Dip. in T.E.S.L. Victoria University
Wellington, New Zealand. 2514.

สถานที่ทำงาน

แผนกอิสระสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำแหน่ง

อาจารย์ประจำ ระดับ 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย